

50-lecie Katedry Białorutenistyki Uniwersytetu Warszawskiego

W 2006 roku Katedra Białorutenistyki Uniwersytetu Warszawskiego świętowała jubileusz 50-lecia. Z tej okazji w dniach 24-25 listopada 2006 roku odbyła się na Uniwersytecie Warszawskim Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod tytułem „Droga ku wzajemności” (50 lat białorutenistyki na Uniwersytecie Warszawskim).

DR HAB. NINA BARSZCZEWSKA

Była to już 15. konferencja z tego cyklu. Głównym inicjatorem idei tej konferencji był wieloletni Kierownik Katedry Filologii Białoruskiej Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Aleksander Barszczewski. To właśnie Katedra przyciągnęła do współpracy inne placówki białorutenistyczne, takie jak: Polskie Towarzystwo Białorutenistyczne, Międzynarodowa Asocjacja Białorutenistów, Naukowo-Oświatowe Centrum im. Franciszka Skaryny w Mińsku i nieco później Białoruski Uniwersytet Państwowy w Mińsku, Instytut Polski w Mińsku, Białoruski Instytut Nauki i Sztuki w Nowym Jorku oraz Biblioteka im. Franciszka Skaryny w Londynie.

W tym roku organizatorami konferencji byli: Katedra Białorutenistyki UW oraz Polskie Towarzystwo Białorutenistyczne, które zostało powołane w 1991 roku i ma swoją siedzibę przy Katedrze Białorutenistyki UW.

Na konferencji zostały zaprezentowane referaty białorutenistów z różnych ośrodków naukowych w Polsce: Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Instytutu Sławistyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie i oczywiście z Uniwersytetu Warszawskiego; na Białorusi: Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku, Narodowej Akademii Nauk RB w Mińsku, Naukowo-Oświatowego Centrum im. Franciszka Skaryny w Mińsku, Międzynarodowej Asocjacji Białorutenistów w Mińsku, Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Homlu; Wielkiej Brytanii: School of Slavonic and East European Studies, University College London, Biblioteki

im. Franciszka Skaryny w Londynie; USA: Queens College, The City University of New York, Białoruskiego Instytutu Nauki i Sztuki w Nowym Jorku.

Posiedzenie plenarne odbyło się w Sali Senatu Uniwersytetu Warszawskiego. Po krótkim powitaniu uczestników konferencji przez Kierownika Katedry Białorutenistyki UW dr hab. Mikołaja Timoszuka, prof. UW, głos zabrała Jej Magnificencja Rektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Katarzyna Chałasińska-Macukow. Pani Rektor zapoznała gości z różnych ośrodków naukowych oraz młodzież studencką z historią Katedry Białorutenistyki UW oraz zaprezentowała najważniejsze osiągnięcia pracowników Katedry.

W bardzo szczegółowym wystąpieniu Pani Rektor przypomniała, że „Katedra Białorutenistyki jest jednostką naukowo-dydaktyczną na Wydziale Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich Uniwersytetu Warszawskiego. Powołana do życia w roku 1956 jako Zakład Filologii Białoruskiej, w roku 1977 została przekształcona decyzją Rektora Uniwersytetu Warszawskiego w Katedrę Filologii Białoruskiej, a następnie – w 2005 roku – w Katedrę Białorutenistyki. Inicjatorem powołania do życia, organizatorem i wieloletnim kierownikiem Zakładu, a później Katedry, była prof. dr hab. Antonina Obrębska-Jabłońska – wybitna sławistka,

Dyrektor Białoruskiego Instytutu Nauki i Sztuki w Nowym Jorku prof. Witaut Kipel prezentuje Słownik angielsko-białoruski

Powitanie Jej Magnificencji Rektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Katarzyny Chałasińskiej-Macukow

autorka licznych prac z zakresu językoznawstwa słowiańskiego, a jej następczynią – ceniona białorutenistka i polonistka prof. dr hab. Elżbieta Smułkowa, badaczka polsko-białorusko-litewskiego pogranicza językowego. W latach 1975-2004 Katedrą kierował prof. dr hab. Aleksander Barszczewski – historyk literatury, folklorysta, badacz polsko-białoruskich związków literackich oraz białoruskiego piśmiennictwa emigracyjnego. W 2004 roku funkcja kierownika Katedry Białorutenistyki została powierzona dr. hab. Mikołajowi Timoszkowi, prof. UW prowadzącemu badania w zakresie leksykologii i leksykografii białoruskiej i rosyjskiej. Od chwili powstania, na przestrzeni 35 lat Katedra Filologii Białoruskiej Uniwersytetu Warszawskiego była jedyną uniwersytecką placówką naukowo-dydaktyczną poza granicami Białorusi. Fakt ten sprzyjał staraniom Polaków o otwarcie polonistyki na uczelniach białoruskich (Uniwersytety Państwowe w Mińsku, Brześciu i Grodnie). Katedra Białorutenistyki w ciągu 50-letniej działalności może poszczycić się licznymi dokonaniami, które miały istotny wpływ na rozwój myśli białorutenistycznej w Polsce. Zaowocowały one powstaniem Katedr Filologii Białoruskiej w innych ośrodkach uniwersyteckich (Białystok, Lublin), ukazaniem się znacznej liczby publikacji, analizujących różne aspekty stosunków polsko-białoruskich, wzrostem zainteresowania studiami białorutenistycznymi wśród młodzieży polskiej.

Pani Rektor prof. dr hab. Katarzyna Chałasińska-Macukow przypomniała uczestnikom konferencji, że „działalność naukowa w Katedrze w początkowym okresie jej istnienia koncentrowała się wokół badania gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, a następnie wokół prac prowadzonych wspólnie z PAN oraz Instytutem Językoznawstwa Akademii Nauk BSRB nad przygotowaniem i wydaniem 5-tomowego *Słownika gwar białoruskich północno-zachodniej Białorusi i jej pogranicza*. Pracownicy Katedry uczestniczyli również pod kierunkiem prof. Antoniny Obrębskiej-Jabłońskiej w przygotowywaniu materiałów do 6-tomowego *Atlasu gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny*. Dużym osiągnięciem zespołu językoznawczego Katedry pod kierunkiem naukowym prof. Elżbiety Smułkowej było wydanie *Słownika nazw terenowych północno-wschodniej Polski*, wyróżnionego Nagrodą Ministra Edukacji Narodowej. Prace w zakresie leksykografii są prowadzone nadal. W końcowej fazie przygotowania do druku znajduje się *Wielki słownik białorusko-polski* opracowany przez zespół Katedry. Wśród prac językoznawczych na

Zastępca Dziekana Wydziału Filologicznego doc. Paweł Nawojczyk przekazuje Katedrze Białorutenistyki UW poemat Jakuba Kołosa „Nowa Ziemia” w przekładzie na język polski Czesława Seniucha

szczególną uwagę zasługują monografie prof. E. Smułkowej dotyczące słownictwa gwarowego wschodniej Białostoczczyzny i studiów nad archem języka białoruskiego. Na przedmie lat 1970. i 1980. badania naukowe w Katedrze koncentrowały się na białoruskim

„od chwili powstania, na przestrzeni 35 lat Katedra Filologii Białoruskiej Uniwersytetu Warszawskiego była jedyną uniwersytecką placówką naukowo-dydaktyczną poza granicami Białorusi”

folklorze wschodniej Białostoczczyzny. Ich wynikiem była m. in. monografia prof. Aleksandra Barszczewskiego *Białoruska obrzędowość i folklor wschodniej Białostoczczyzny*. Wśród bogatego dorobku prof. Barszczewskiego należy wymienić również monografie poświęcone białoruskiemu ruchowi literackiemu w Polsce oraz piśmiennictwu emigracyjnemu. Badanie działalności

naukowej, literackiej i publicystycznej diaspory białoruskiej to następny nurt prac naukowo-badawczych Katedry. Rezultatem badań prowadzonych w tym zakresie jest m. in. pierwsza w świecie monografia autorstwa dr hab. Niny Barszczewskiej, prezentująca poglądy naukowców diaspory białoruskiej na temat roli i miejsca języka w życiu narodu.

Nie mniej ważną dziedziną działalności pracowników Katedry jest przygotowywanie skryptów i podręczników dla studentów. Pracownicy Katedry są też autorami programów szkolnych i podręczników do szkół z białoruskim językiem jako dodatkowym przedmiotem nauczania.

Od samego początku istnienia Katedra była organizatorem licznych konferencji naukowych. W 1993 roku Katedra Białorutenistyki we współpracy z Polskim Towarzystwem Białorutenistycznym zainicjowała coroczną Międzynarodową Konferencję Naukową „Droga ku wzajemności”. (...) Materiały z poszczególnych edycji tej Konfe-

rencji są drukowane w roczniku Katedry „Acta Albaruthenica”.

Oprócz pracy naukowo-badawczej Katedra Białorutenistyki przywiązuje szczególną wagę do kształcenia kadr białorutenistycznych, przygotowujących specjalistów w zakresie literaturo-

znawstwa, językoznawstwa i kulturoznawstwa. Ramowy program studiów umożliwił studentom rozszerzenie zainteresowań o studia polonistyczne: mają oni możliwość wyboru programu poszerzonego o dodatkowy kierunek – filologię polską lub od II roku studiów macierzystych – równoległych studiów na polonistyce. Katedra oferuje również specjalizację zawodową

Uczestnicy Konferencji w Sali Senatu UW

nauczycielską. Obecnie Katedra prowadzi jednolite magisterskie pięcioletnie studia dzienne. Limit przyjęć na studia – 40 osób. W roku akademickim 2006/2007 w Katedrze Białorutenistyki studiuje 158 studentów. Od roku akademickiego 2007/2008 Katedra Białorutenistyki przechodzi na dwustopniowy system kształcenia (studia licencjackie i magisterskie). W ciągu 50 lat swego istnienia Katedra Białorutenistyki UW wykształciła około 350 magistrów filologii białoruskiej. Od 13 lat Katedra jest opiekunem merytorycznym i organizacyjnym Olimpiady Języka Białoruskiego w Polsce.

Z myślą o zasileniu w przyszłości kadry naukowo-dydaktycznej, na Wydziałowym Studium Doktoranckim są przygotowani przyszli doktorzy-białoruteniści, nad którymi opiekę naukową sprawują profesorowie i doktorzy habilitowani Katedry.

Po wystąpieniu Pani Rektor UW prof. dr hab. Katarzyny Chałasińskiej-Macukow głos zabrał Dziekan Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich UW prof. dr hab. Władysław Figarski. Pan Dziekan powiedział, że Katedra Białorutenistyki jest jednym z trzech ważnych kierunków badań wschodniosłowiańskich na WLSiFW i w ciągu 50 lat swojej działalności wniosła istotny wkład w rozwój białorutenistyki w Polsce. Katedra wypromowała wielu białorutenistów, którzy pracują w różnych ośrodkach naukowych, w szkolnictwie, w mediach oraz w innych instytucjach, przyczyniając się do rozwoju dobrosąsiedzkich stosunków z Białorusią, a szczególnie ze światem nauki i kultury sąsiedniego kraju.

Wieloletni Kierownik Katedry Filologii Białoruskiej prof. dr hab. Aleksander Barszczewski, który po wystąpieniu Pana Dziekana WLSiFW przejął

przewodzenie konferencji, wręczył Jej Magnificencji Rektor UW książkę *Droga ku wzajemności* wydaną przez Katedrę Białorutenistyki UW z okazji jubileuszu 75-lecia prof. Aleksandra Barszczewskiego.

Profesorowie z różnych ośrodków naukowych gratulowali Katedrze Białorutenistyki i jej pracownikom oraz studentom osiągnięć naukowo-dydaktycznych oraz życzyli dalszych sukcesów. Głos zabrali m.in.: były Dziekan WLSiFW prof. dr hab. Antoni Semczuk, Kierownik Katedry Ukrainistyki UW prof. dr hab. Stefan Kozak, prof. dr hab. Tadeusz Szyszko z Instytutu Rusycystyki UW, Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Białorutenistycznego dr hab. Michał Sajewicz, Przewodniczący Międzynarodowej Asocjacji Białorutenistów doc. Siergiej Zaprudski, Zastępca Dziekana Wydziału Filologicznego Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku doc. Paweł Nawojczyk, Kierownik Katedry Literatury Białoruskiej BUP w Homlu prof. dr hab. Iwan Szejner, a także inni pracownicy Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich, którzy wzięli udział

Dyskusja w sekcji językoznawczej

w posiedzeniu plenarnym konferencji „Droga ku wzajemności”.

Po części uroczystej konferencji na posiedzeniu plenarnym zostały zaprezentowane cztery referaty.

Dyrektor Białoruskiego Instytutu Nauki i Sztuki w Nowym Jorku prof. Witaut Kipel mówił o białoruskich wydawnictwach emigracyjnych jako odzwierciedleniu politycznych dążeń narodu białoruskiego. Zaprezentował również wydaną w 2006 roku bibliografię autorstwa Witauta Kipela i Zory Kipel *Belarusian Publishing in The West*, którą następnie podarował Katedrze Białorutenistyki UW, podkreślając przy tym, że w powyższej bibliografii zostały uwzględnione także publikacje pracowników Katedry.

Warto podkreślić, że Katedra Białorutenistyki wzbogaciła się również o przygotowany w Kanadzie i USA *Słownik angielsko-białoruski* oraz szereg prac literackich i naukowych wydanych na Białorusi.

Prof. dr hab. Uładzimir Konan z Naukowo-Oświatowego Centrum im. Franciszka Skaryny w Mińsku przedstawił twórczość dramaturga i teatroznawcy Stanisława Hrynkiwicz – reprezentanta białoruskiej oświaty w Polsce międzywojennej. Mówił o potrzebie przygotowania monografii twórczości S. Hrynkiwicz a oraz o konieczności ponownego wydania jego prac.

W referacie prof. dr hab. Arnolda McMillina ze School of Slavonic and East European Studies w Londynie była mowa o dwóch skrajnych tendencjach w literaturze białoruskiej: duchowości i erotyzmie. Według autora, wzrastająca aktywność literacka jest jednym z najbardziej zachęcających aspektów życia na Białorusi.

Kierownik Katedry Białorutenistyki UW dr hab. Mikołaj Timoszu, prof. UW przedstawił różne przekłady *Nowego Testamentu* na współczesny język białoruski. Szczegółowo opisał trzy przekłady: Łukasza Dziekuć-Maleja, Wasila Siomuchy i Uładystawa Czerniauskiego. Wybór tych przekładów podyktowany był orientacją tłumaczy na tradycje wyznaniowo-językowe.

Po południu uczestnicy Konferencji przenieśli się do budynku Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich przy ul. Szturmowej 4, gdzie w ciągu dwóch dni występowali 40 wystąpien. Obrady toczyły się w trzech sekcjach: literaturoznawczej, historyczno-kulturoznawczej i językoznawczej.

Problematyka poruszana w sekcji literaturoznawczej była niezwykle szeroka i różnorodna. Dyskusja toczyła się wokół wielu tematów, takich jak: antyczność w utworach poetyckich XVI wieku, nieznanie wiersze ze spuścizny Urszuli Radziwiłł, Adam Mickiewicz w literaturoznawstwie białoruskim, autor i narrator w twórczości Ignacego

Prof. dr hab. Aleksander Barszczewski wręcza Jej Magnificencji Rektorowi Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Katarzynie Chałasińskiej-Macukow książkę „Droga ku wzajemności” – jubileuszowy tom z okazji 75-lecia prof. A. Barszczewskiego

Uczestnicy konferencji przed Salą Senatu

Jackouskiego, życie i twórczość Uładzimira Żyłki w ujęciu literaturoznawców z Polski i Białorusi, planowane wydanie w latach 2007-2008 zbioru utworów Wincentego Dunin-Marcinkiewicza, poetyka przekładów wierszy Marii Konopnickiej w kontekście liryki okresu „Naszej Niwy”, memuary Gabrieli Puzyni, *Dziki polowanie króla Stacha* Uładzimira Karatkiwicza jako przykład powieści detektywistycznej, struktura bajek Uładzimira Karatkiwicza, anonimowa satyra polityczna we współczesnej literaturze białoruskiej, trudne wybory pisarzy białoruskich: Maksima Hareckiego, Alesia Adamowicza, Wasila Bykowa, białoruski modernizm i osobliwości samookreślenia estetycznego literatury początku XX wieku, perspektywy literatury klasycznej jako rodzaju sztuki w nowym tysiącleciu.

Problematyka sekcji historyczno-kulturoznawczej dotyczyła: unii religijnej w Wielkim Księstwie Litewskim w powiązaniu z walką polsko-krzyżacką, roli Magdaleny Radziwiłł w białoruskim odrodzeniu narodowym, roli Włoch w kulturze Białorusi okresu Renesansu, problematyki takich odległych krajów jak Nowa Zelandia na łamach białoruskiej gazety „Nasza Niwa”, publicystyki na łamach „Patryjota” – jednej z pierwszych gazet białoruskich w Wielkiej Brytanii, działających towarzystw na Białorusi,

m.in. Towarzystwa „Tutejszyja”, Białorusi jako kraju położonego między Wschodem a Zachodem przez pryzmat „Tutejszych” Janka Kupały, warunków rozwoju i stanu kultury białoruskiej w II Rzeczypospolitej, Białorusi w historiografii Polski lat 90. XX wieku oraz białoruszeni w retrospekcji polskich prac bibliograficznych.

Sekcja językoznawcza koncentrowała swoją uwagę na: charakterystyce gwar Brasławszczyzny, regionalizmach językowych w *Dziejach miasta Witebska* Pancernego i Awerki, wpływach narodów sąsiednich na nazwy własne Białorusi, nowych trendach w męskim nazewnictwie osobowym w prawosławnych społecznościach powiatu hajnowskiego na Białostocczyźnie, stylu religijnym języka białoruskiego, czasownikach nieliniarnych w leksykografii polsko-białoruskiej oraz historii lingwistyki białoruskiej.

Warto podkreślić, że w Konferencji aktywny udział wzięli studenci Katedry Białorusistyki z Koła Naukowego „Albaruthenica”.

Gorąca dyskusja toczyła się nie tylko podczas posiedzenia plenarnego i prac poszczególnych sekcji, lecz również podczas spotkań towarzyskich na przerwach oraz w trakcie uroczystej kolacji.

Konferencję podsumowali przewodniczący sekcji: literaturoznawczej – prof. dr hab. Mikołaj Chaustowicz,

historyczno-kulturoznawczej – prof. dr hab. Iwan Szejner oraz językoznawczej – dr hab. Michał Sajewicz. Kierownik Katedry Białorusistyki UW dr hab. Mikołaj Timoszuk, prof. UW ocenił Konferencję jako udaną i wyraził nadzieję, że w latach następnych również będą okazje do wymiany myśli między społecznością naukową Polski i Białorusi, a kolejne edycje Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Droga ku wzajemności” – zgodnie z dotychczasową tradycją – będą się odbywały na przemian w Polsce i na Białorusi.

Zaprezentowane na konferencji referaty zostaną opublikowane w tomie prac pokonferencyjnych, który ukaże się w pierwszym kwartale bieżącego roku.

Organizatorzy serdecznie dziękują za pomoc w przygotowaniu i przeprowadzeniu konferencji z okazji jubileuszu 50-lecia Katedry Białorusistyki Uniwersytetu Warszawskiego: Jej Magnificencji Rektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Katarzynie Chałasińskiej-Macukow, Prorektorowi ds. Badań Naukowych i Współpracy z Zagranicą prof. dr hab. Wojciechowi Tygielskiemu, Fundacji Uniwersytetu Warszawskiego, Dziekanowi Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich prof. dr hab. Władysławowi Figarskiemu, a także wszystkim pracownikom i studentom Katedry, którzy wzięli aktywny udział w zorganizowaniu konferencji.

UNIwersYTET WARszawSKI

ISSN 1640-2758

PISMO UCZELNI

Nr 1 (31)

MARZEC 2007

**KANCLERZ ANGELA MERKEL
NA UNIwersYTECIE WARszawSKIM
16 marca 2007 r.**